GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Dumineca, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe ½ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 8 galbini mon. sunatória.

Anulu XXXIII.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

Nr. 6. **Brasiovu 2 Februariu 21 Ianuariu** **1870.**

MONARCHI'A AUSTRO-UNGARICA.

Transilvani'a.

Prin d. parochu gr. cat. Mihaile Vl. Ciocudi, din comun'a Sabadu de Campia incurse ajutóriu pentru nefericitii Tofaleni, si anumitu dela:

Ioane Cizmasiu 50 cr., Vasilie Cizmasiu 50 cr., Samsonu Manisioru 50 cr., Ioane Florea a ves. 30 cr., Vasilie Tesicariu 25 cr., Ioane Tesicariu 25 cr., Samsonu Pastoru agaz. 20 cr., Samsonu Toganelu vis. 20 cr., Petru Pastoru gaz. 20 cr., Petru Fojia 20 cr., Ioane Cozma 20 cr., Petru Rusu 20 cr., Ioane Fechete mitr. 20 cr., Isacu Israelu evreu 20 cr., Ioane Sonca 20 cr., Ioane Toganelu vis. 20 cr., Petru Sabadi, Samsonu Manu, Teodoru Fechete, Vasilie Manisioru, Constant. Manisioru, Mihaile Cizmasiu, Ioane Fechete sav., Vasilie Pintea, Sandu Toganelu, Pintilie Manu, Ioane Pastoru gaz., Isacu Manu, Samsonu Fechete sen., Ioane Dobozi, Ioane Pastoru, Dumitru Toganu, Ionica Manisioru, Vasilie Florea, Teodoru Florea ves., Ioane Florea sup., Samsonu Husariu, Mitru Toganelu, Petru Manisioru, Sandu Florea cat., Ioane Tantiosiu, Teodoru Manu vin., Teodoru Manu, Teodoru Sabadi, Simionu Manu, Simionu Fechete, Gavrila Pogaceanu, unulu fiacarele cate 10 cr., Petru Fechete 11 cr., Bozedeanu Ioane 8 cr., Petru Cozma 6 cr., Ioane Contiu 1 fl., subscrisulu 1 fl. 35 cr. Sum'a totala 10 fl. v. a. —

„Turd'a 24 Ian. Inteligintí'a romana din tóte partile Transilvaniei a decisu a se pune in cointielegére cu tóte natiunile nemultiumite din Austri'a si a procede uniformu cu acestea in combaterea sistemei de astadi.“

Acestu telegramu se afla publicatu prin tóte fóile, tocma cum ne sosi si nóue, la vedemu publicatu chiaru si in „Reform'a“ d. Fr. Schuselka Nr. 4 pag. 123 si candu lu punemu si noi pe aripile publicitatii o facemu cu oserbarea, ca a sositu timpulu, candu chiaru si in reginiile mai inalte s'a vediutu si simtitu necesitatea de a nu mai ignorá drepturile si dorintiele cele indreptatite ale nationalitatiloru. Mai mare va fi progresulu si consolidarea puteri si a influintiei statului atatu in laintru, catu si in afara, candu, respectate, voru fi tóte nationalitatile multiumite, decatu, candu ignorate voru canta moduri si ocasiuni a-si elupta ceea ce li se cuvine dupa dreptu si dreptatea neitronisata. —

Tocma cetii in protóc. stenogr. alu dietei in cuventarea dep. br. Vasilco din Bucovin'a tienuta in 30 Oct. nesce pasage despre necesitatea impacarei nationalitatiloru, unde dupa ce dice:

„Avemu noi romanii din Bucovin'a in adeveru nationalitatea cea mai indreptatita dupa dreptulu istoricu, avemu noi lipsa a ne castigá valóre nationalitatii nóstre pe caile de incongiuru? Nu suntemu noi cu multu mai vertósu obligati a ne tiené dreptulu istoricu totudéun'a inaintea ochiloru si a nu ne abate dela acela nici macaru unu pasu? Si candu diutr'o parte ori din alta ni se facu dificultati, ni se punu pedeci in drumu, déca ni se opune si lupt'a, totusi suntemu obligati a o primí, fara temere, in numele demnitatii si alu onórei nationale; pentruca cu catu e mai mare opositiunea, cu atata e mai mare onórea luptei si mai curundu séu mai tardiu vomu invinge si vomu trebui se invingemu, numai déca vomu fi constanti in lupta (bravo).“

„Natiunile care se simtiescu tari in dreptulu loru, cari -si cunoscu tient'a sa si pasiescu inainte fara nici o privintia catra implinirea acelela, numai acestea potu ajunge la scopulu loru.“

„Natiunile inse si conducatorii loru, cari ambla numai dupa compromise si se retragu dela orice opusetiune, acele nationalitati voru stagná in eternu si facu cu multu mai bine, déca abdicu, pentruca celu pucinu nu se espunu blastemului ridiculositatei (aplausu),“

Apoi in finea oratiunei adauge:

„Eu incheiu cu accea, ca e or'a a 11-cea pentru regimu a pune odata capetu la sumutiarile nationalitatiloru; e timpulu celu mai supremu pentru regimu a incheiá pace cu nationalitatile si a dá monarchiei si popóreloru pace interna si concordia, de care ambe au atata necesitate.“

Acésta e vorba romana din diet'a Bucovinei si cine nu o va intielege? —

— Cuventulu de tronu, cu care se deschise senatulu imperialu din Vien'a in 13 Dec. an. tr., cuprinde si dorinti'a corónei de a se face pasi pentru autonomi'a tieriloru si impacarea nationalitatiloru, pentrucá constitutiunea se devina odata realitate pentru toti. — Mesaginlu imperatescu din 15 Maiu 1869 cuprindea ér' parintescile cuvinte urmatórie:

„Austri'a se fia patri'a cea mare, care e chiamata a cuprinde tóte diversele sale popóra, or' in ce limba ar' vorbí, cu asemenea dreptate, cu asemenea bunavointia, cu asemenea ingrigire de interesele si insusitatile loru.“

Implinirea acestoru cuvinte o astépta nationalitatile din Austro-Ungari'a cu o sete nestinsa si cu o patientia, care le póte caracterisá de cele mai credintióse binelui si prosperarei monarchiei. Bine a disu cancelariulu imperialu Beust, candu a imputatu suprematistiloru nemti tactic'a cea rea, de a'arátá poporului totu icóne inspaimentatórie, adica de a invinui (aici la noi cu daco-romanismulu) pe nationalitati cu panslavismulu; elu dise ca „nu sta nici pe unu punctu de vedere de partita si se uita neinduplecatu in viitoriu, dorinti'a si sperant'a lui e impacatiunea.“ Si apoi cá min. de esterne adause, ca trebuie se se intereseze de finirea odata a lupteloru interne. Acésta interesare credemu, ca e vointi'a corónei si dincolo, dar' si dincóce de Laita, cum pretinse si cuventulu de tronu din 24 Aprile 1869 in Bud'a, unde dice: Ve astépta mari agende: „A abdice de tóte acele traditiuni ale trecutului, cari nu se mai potu sustiené si totu odata a crea institutiuni corespundiatórie ideeloru moderne. Descurcarea repórteloru“ — cere abnegare. Asia dar' abnegare, nu ignorare! —

— D. Ioane Porutiu, redactoru provisoriu alu „Federatiunei“, dupa cum prenuntiaramu, fù condamnatu de catra curtea juratiloru pentru districtulu de Pest'a la inchisória de 6 luni si la una amenda de 200 fl., spese procesuali 34 fl. si pentru esplicatoriu (talmaciu) 7 fl. 84 pentru publicarea art. in caus'a Tofaleniloru in Nr. 112 din 13/1 Oct. an. tr., fiindu incriminatu de provocare la conturbarea violenta a pacei publice si a ordinei. Discursulu de aparare se publica in „Federatiunea“ per extensum, nefindu opritu a face acésta cum furamu opriti noi. Condamnatulu a insinuatu recursu de nulitate. Amu reproduce si noi acésta aparare, dandune man'a prevenitória. —

— D. Emeric B. Stanescu fù alesu dep. dietalu cu aclamatiune in Chisineu, cu unu entusiasmu nemarginitu. Cu d. Stanescu se va adauge numerulu luptatoriloru partitei nationale dela diet'a din Pest'a, fiinduca profesiunea de credintia a dsale facuta alegatoriloru cuprinde tóte convingerile deputatiloru nationali: libertatea comuna pentru tóte natiunile conlocuitórie, adeverata si deplina egala indreptatire si adeverat'a viétia constitutionale pe principiulu democraticu, intregitatea patriei, libertatea relegionaria, conservarea autonomiei municipale si comunale pe basea spiritului democraticu (dar' pentru ardeleni?), stergerea monopolului de tutunu, accise, timbre, regalia, dieciueli, usurarea contribuiuniloru directe si indirecte, libertatea comerciului si a industriei, asecurarea dreptului de intrunire si asociatiune libera, codificarea legiloru civili si penali, straformarea casei magnatiloru intr'unu senatu, mai marea interesare pentru cultivarea poporului, conlucrarea pentru buna starea preotimei si invetiatorimei si in fine conlucrarea pentru emanciparea femeeloru, promitendu, ca va da socóta la finea anului despre faptele lui. —

— Se crede, ca deputatii nationali nu voru amaná a mai face pasi pentru dreptulu perfectu de egala indreptatire alu nationalitatiloru si pentru realisarea dorintieloru fratiloru loru din Ardélu prin una propunere de a se modifica respectivele legi, cum dise Deák mai antierti. — Universitatea romana?!

— Dela Vien'a cetimu, ca cabinetulu séu ministeriulu s'a formulatu dupa mai multe lupte avute in privinti'a programei, de care principele Adolfu Auersperg, provocatu a luá presiedinti'a, s'a disgustatu si a abdisu.

Asia Dr. Hasner primí presiedintia, Giskra min. de interne si politia, Brestel finantia, Unger justitia, Herbst cultu si invetiamentu, gen. LMC. f. gubern. civ. si milit. in Dalmati'a, cunoscutu din resbelulu dalmatinu, pentru apararea tierei, Plener comerciu, br. Washington, unu proprietariu mare din Stiri'a, agricultura. Plener propuse in 26 programulu noului cabinetu spre incuviintiare imperatului care lu si primí. Catu va durá acestu cabinetu nu se scie. Eventulu va dovedí, ca numai poterniculu cuventu alu monarchului va poté pune capetu la confusiunile nationali.

Desbaterea gen. a adresei inca se fini in 26, inse cu rele auspicia, fiinduca br. Tinti, dupace reimprospetá, ca caus'a nemultiumirei nationalitatiloru nu diace in constitutiune, ci in ur'a cea eredita in contra limbei germane, care ura inse n'are nici unu dreptu, si dupa ce atinse si pe autonomistii tirolesi, inversiunea pe dep. tirolesi de esira din sala, dicundu Giovanelli: Tirolii nu mai afla aperare in camera, ei -si reserva pasii ulteriori dupa o cumpanire matura.

In desbaterea speciale de Beust dechiará, ca in urmarea esplicatiuniloru date de min. de interne se invoiesce cu adres'a maioritatii si va abdice de orce polemia. Va se dice, ca manevrele frementatórie, ér' s'au cam asiediatu pe drosdie. —

Dispositiuni in caus'a scolaria.

Din scanulu Sibiiului 25 Ian. n. 1870.

Si pana candu caus'a scóleloru popularie se va poté pertractá si regulá in unu congresu metrop. pentru a carui conchiamare s'a si statoritu o lege electorale provisoria inca in sinodulu archidiecesanu tienutu in Blasiu in 20—22 Oct. an. tr. ven. ordinariatu metrop., pre basea unui conclusu sinodale, n'a lipsitu a emite dispositiuni provisorie in caus'a prosperarei scóleloru populariе din archidiecese'a, indetorandu pre protopopii resp., cá in fiacare comuna besericésca se se infiintieze cate unu senatu scola-

sticu comunale séu parochiale statatoriu din 9 membrii afara de presiedinte, carele e parochulu ord. si afara de notariu. Aceste senate voru aré de a conduce afacerile scolastice din comun'a resp. si suntu in solido respundietórie pentru implinirea detoriei sale. Ér' pentru supravighiarea si conducerea afaceriloru scol. din intregu districtulu protopopescu are de a se infiintiá in fiacare protopopiatu unu senatu scolasticu districtuale séu protop. statatoriu din 12 membri si 6 suplenti si unu notariu, toti alesi pre basea representatiunei poporului in adunari eparchiale séu protopopesci. Ér' membrii senateloru comunale se alegu din partea poporeniloru. Sfer'a de activitate si agendele atatu ale senateloru scol. parochiale, catu si ale celoru protopopesci, le norméza prin anumite instructiuni cuprinse in ordinatiunea metropolitana respectiva.

Deci, dupace in protopopiatulu Sibiiului prin zelulu protop. resp. s'au alesu si constituitu senatele scolastice parochiale in tóte acele comune bes, séu parochie, in care se afla atatu poporu gr. cat. catu se póta intemeiá, sustiené si dotá o scóla popularia dupa recerintie: astadi in 25 Ianuariu a. c. se tienú adunarea eparchiale séu protop., la care fura conchiamati din fiacare parochia parochulu si 2 representanti ai poporului. Ne considerandu greutatea drumului in unu timpu de érna atatu de neplacutu, totusi la numit'a adunare eparchiale participá unu numeru considerabilu de membrii. Dovada, ca poporulu nostru, déca are buni desteptatori si luminatori, se sci a entusiasmá pentru orice scopu salutariu si fericitoriu.

Dupace prot. resp. R. prin unu cuventu petrunditoriu la animele membriloru de facia, deschise adunarea si dupace se constitui, se procese mai inainte de tóte, la alegerea si constituirea senatului scol. distr. séu protopopescu, aici se luá cea mai distincta privire, cá senatulu se se comun'a pre catu numai se póte din barbatii celi mai inteligenti, mai activi si zelosi atatu mireni catu si preuti ($^2/_3$ parti mireni $^1/_3$ preuti). Adunarea eparchiale rogandu pre propop., cá densulu, cá cunoscutoriu mai bine alu barbatiloru alesi din protop. resp., se binevoiésca a propune pre aceli barbati, pre cari i afla mai calificati de a intrá in senatulu scol. prot.; in urm'a propunerei facute de prot., se si alesera cu unanimitate si intre aplausele adunarei. Domnii urmatori:

1. Presiedinte: Ioane V. Rusu protopopu Sibiiu, nealesu.
2. Membrii: Il. Sa Parelu Dunc'a consiliariu gub. in pensiune, Sibiiu.
3. Il. Sa Damaschinu br. Ursu colonelu c. r. in pensiune, Sibiiu.
4. Ioane Tulbasiu secretariu finant., Sibiiu.
5. Ioane Bradu capitanu in pensiune, Sibiiu.
6. Petru Bradu parochu, Orlatu.
7. Ioane Velteanu parochu, Ghisat'a de susu.
8. Demetriu Cuteanu parochu, Secadate.
9. Nicolae Deacu parochu, Caltraseru.
10. Vasilie Ardeleanu oficialu pens., Sibiiu.
11. Ioane Papiu docente prim., Orlatu.
12. Samuilu Spineanu, docente secund., Orlatu.
13. Membrii suplenti: Ioane Popu parochu, Vizocn'a.
14. Teodoru Comanu parochu, Vestenu.
15. Ifronie Stoia curatoriu prim., Vestenu.
16. Moise Darabantiu membru comit. parochiale, Vestenu.
17. Ioachimu Aarcnu economu, Bui'a.
18. Ioane Bela not. comun., Ghisas'a de susu.
19. Notariu: Demetriu Munteanu practicante, Sibiiu.

Astfeliu senatulu scol. protop. constituindusse, adunarea procesa la pertractarea obiecteloru aflatória la ordinea dilei, intre care meritéza distincta amentire, unu proiectu, ce s'a presentatu din partea protop. in privinti'a modalitatiei de a imbunatati pre cali legale si ecuitabile starea scóleloru pop. din punctu de vedere materialu. Se mai presenta si alta propunere pentru crearea unui fondu scol. distr. séu protop.; atatu proiectulu impartasitu degia cu tóte senatele scol. parochiale, catu si propunerea relativa la crearea unui fondu scol. prop. se predede spre ecsaminare si opinare unei comisiuni statatórie din 5 membrii alesi de adunarea eparchiale, cu insarcinarea de a-si presentá reportulu seu in siedinti'a completa mai de aprópe a senatului scol. protop., caruia s'a concredintiatu de adunare pertractarea si decideres obiecteloru cestiunata.

Dupace membrii adunarei eparchiale, si mai alesu poporulu de facia fù indemnatu diu partea prot. a-si sacrificá cu tóta promtitudinea denariulu spre unu scopu mai santu, mai nobilu si mai ca spre unu scopu mai santu, mai nobilu si mai ca spre unu scopu mai santu, mai nobilu si mai ca tatatoriu in fericirea sa si a fiiloru sei, nu póte se ataatoriu in fericirea sa si a fiiloru sei, nu póte se aduca sacrificia; dupace fù indemnatu cu tóta poaduca sacrificia; dupace fù indemnatu cu tóta poterea curentului, cá se-si trametia parentii regulatu terea curentului, cá se-si trametia parentii regulatu copii la scóla, si se ingrigésca cá scólele se fia copii la scóla, si se ingrigésca cá scólele se fia provedute cu tóte recuisitele necesarie si invetiatorii provedute cu tóte recuisitele necesarie si invetiatorii sei doteze pre catu se póte de bine, fiinduca numai scól'a póte se asecureze unu viitoriu durabile sei doteze pre catu se póte de bine, fiinduca numai scól'a póte se asecureze unu viitoriu durabile natiunei nóstre, si numai de aici asteptamu fericire natiunei nóstre, si numai de aici asteptamu fericire si mantuire pentru neamulu nostru, cu acesta adusi mantuire pentru neamulu nostru, cu acesta adunarea eparchiale inceputa la 11 óre antemédi se narea eparchiale inceputa la 11 óre antemédi se inchiá la 3 óre dupa amédi si membrii multiumiti inchiá la 3 óre dupa amédi si membrii multiumiti in conscientiale cu cele lucrate, se departara pre in conscientiale cu cele lucrate, se departara pre la ale sale. —

Absolutismu constitutionalu.

Éta suntu trei ani, de candu s'a inceputu localisarea — pentru intemeiarea cartiloru funduari in Transilvani'a. — Amu asteptatu pana acum si nu amu esitu la publicitate cu multe, ce ne incunguiratu ne interesédza poporulu, ba intrég'a natiune romana, — in acea sperantia, ca alti barbati devotati voru face pasii necesari, celu pucinu prin diuaristica — déca pe alta cale nu se póte, — si sperantí'a m'a insielatu.

De trei ani, de candu s'a inceputu localisarea in comitatulu Clusiului — si de presentu se continua in comitatulu Dobocei si alu Solnocului interioru, se gatescu cartile funduari pe speselé statului, — si ale poporului, la care noi romanii contribuimu mai multu in proportiune cu alte nationalitati; — si noi suntemu mai nepasatori. — Scimu prea bine, ca la pregatirea acestoru operate trebuie se fia aplicati individi de aceia, cari pricepu limb'a poporului pentru de a poté tiené pertractarile si a intemeiá titulele de dreptu, care suntu capulu si esenti'a cartiloru funduali, — ma fiacare posesoru -si are dreptulu de a pretinde, cá protocolulu funduariu se i se pregatésca in acesa limba, in care densulu voliesce. Noi romanii, cá si celelalte nationalitati, avemu de a pretinde, cá operatele se se pregatésca in limb'a nóstra sonóra — in limb'a romana, — ca-ci astfeliu suna § 55 din instructiunea pentru pregatirea acestoru operate edata de ministeriulu de justitia pentru oficialii aplicati la acestu institutu:

„Cartile funduari se voru gati ori in care din cele trei limbe ale patriei (ungara, germana si romana) dandu posesoriloru vóia libera asiu alege limb'a, in care se i se gatésca fói'a sa, — e dreptu, ca poporulu romanu de acésta nu scia nimica, si óre se nu aiba poporulu romanu ómeni, barbati de incredere, preoti, invetiatori ori notari, cari se i esplice si se lu destepte a si apara drepturile lui, ce ei mai concede legea?!"

Me indoiescu, — are, dera suntu prea nepasatori, si nu -si sfarma capulu cu astfeliu de lucru, ce se vede bagatelu, — de si in realitate e fórte mare si interesantu, — ca-ci priu pregatirea cartiloru funduarie se potu face celea mai mari abusuri, si pre multi ei póte aduce la sapa de lemnu. Oficialii cartiloru funduari, cea mai mare parte, nu pricepu limb'a romana, nu suntu in stare a tiené pertractarile in limb'a poporului. — Ei nu pricepu poporulu, — ér' poporulu nu i precepe pe ei. — Asia cum voru fi in stare a desbate priu intrebari titlurile de dreptu si cum voru gati ei cartile funduari in limb'a romana? Si in fine ce operate voru fi acele? Respunsulu e scurtu, — voru fi catu se póte de rele — si operatele reu gatite voru aduce urmari triste si spese mari pentru poporulu romanu, care nu e in stare asiu apera drepturile sale facia cu acesti individi de nationalitate — straina, nepricepandule limb'a.

Oficialii aplecati la cagtile funduali au strinsa datorintia a intrebá poporulu, ca in ce limba voliesce se se pregatésca protocolulu fiacarui posesoru (dar' alo comuneloru?! R.), si ale esplica pe lungu: ce suntu cartile funduari? — Ce e scopulu si folosulu acestora? — Si ei acésta nu o facu, — nu o facu pentru acesa, ca séu nu pricepu limb'a romana, séu ca din antipathia catra acesta, — pe poporu nu lu destépta — nu lu intrébа nimicu, ci de capulu loru lucra ungurésce, — ca-ce trebuie se scia publiculu romanu, ca precum in tóte ofeciale, asia si aicea suntemu fórte reu representati! Din 160 di: una suta siesedieci de individi aplicati la acesiu oficiu suntu 8—10 romani, di diece — dintre cari 2 comisari, ceilalti suntu cá actuari aplicati, — éra dintre 12—14 comisari supremi, nici unu romanu!! — (**In Transilvani'a!! Ce proportiune de egale indrepatire!!** De egale respectare a intereseloru poporului!! — R.) Ba nici unulu din acestia nu e, care nu ar' fi aptu in limb'a romana pentru aceste oficiu, — si asia apoi totu prin acestia se si reridéza operatele facute prin comisiuni!

Comisiunile cele mai multe suntu compuse din individi neapti si fara pracsa; — ca-ci cei mai multi membri ne avendu timpu de a se calificá in sfer'a acésta, au fostu denumiti si redicati la ranguri de conducatori si comisari — ba si comisari supremi.

Din acestea pana aici insirate póte publiculu romanu judecá, ca ce operate, ce carti funduari ni se voru gati nóua; póte judeca ce viitoriu póte aré poporulu romanu lasatu in indurarea lui Ddieu pe manele acestoru frati, cari la tóta ocasiunea au aratatu antipathie si ura catra totu ce e romanu, si in care incredere óre potemu aré?

Astfeliu prin unu corpu interimalu, prin directiunea cartiloru funduari si a oficiantiloru ei, e ignorata o natiune intréga, — natiunea romana, care in Transilvani'a e in maioritate absoluta, drepturile cuvenite ni se calca in petiore. — Este mai mare sclavagiu, elotismu politicu, decatu acesta! — si noi se tacemu fara a alarma lumea, fara de a ne descoperí dorerile nóstre inaintea civilitatii!

Desteptative odata, fratiloru romani, si nu dormiti adencu, — instruati poporulu, esplicati ce e cartea funduaria?! — si lu invetiati asi apara dreptulu si a pretinde, cá cartile funduari se le lucre comisiunile in limb'a romana, — si se nu se lese sedusi de individii comisiuniloru, cari voru fi gata a vorbi poporului cate verdi si uscate — cum s'a intemplatu in mai multe locuri in comitatulu Clusiului; — innegrindu si dediosindu limb'a romana inaintea poporului neculu, — redicandu pe ungurésca pana la Ddieu, si asia seducundu poporulu au lucratu in limb'a ungurésca.

Deci dar' privegiati!

La revedere, cu alta ocasiune mai multu*). — Comitatulu Dobocei 16 Ian. 1870. Horia.

Onorata Redactiune!

Unu civilu, unu laicu, séu cum va mai placé clericiloru, unu Dr. Ramantiai si-a testatu averea sa, pana la 80.000 fl. v. a., pre sém'a tineriloru romani, lipsiti de midiulóce, dar' destinati spre cultura. Ecsecutarea vointiei sale a concrediut'o maritului consistoriu din Blasiu, cá asia se se póta mai cu dreptate efectui vointi'a sa cea umana. Vedemu iuse in Nr. 46 alu „Familiei", ca din fundatiunea asta cá stipendiu a castigatu si Teodoru Kolbázy, decretoriu din mosi'a seminariale Cutu, pentru unu fiiu alu seu, sub titulu, ca: este miseru; ba se cetesce, ca dd. canonici 1.—, cá nasiu, si 1.— cá cuscru, ar' fi midiulocitu cá: „unu stipendiu se nu se oferésca, pana ce favoritulu loru de Colbasi nu si-va instrui bine suplic'a cu testimoniu de paupertate dupa recerintia.

Vorbindu cu antisti'a respectiva, ba chiaru cu preotulu din Cutu, mi au respunsu ca: Kolbázy a adusu unu testimoniu de paupertate gat'a din Blasiu cu cuprinsulu ca, „densulu afara de plat'a sa

---

*) E mai salutariu asia, a face adica pasii posibili de timpuriu, decatu a asteptá cá se faca altii, fara a imboldi pe cei, dela cari astépta. In causa acésta si in multe altele ce ne atingu se nu mai fimu grei, ci pe basea principiului comunu se esime cu totii la lupta priu organele publicitatii, ca-ce altfeliu stapanii credu, ca poporulu romanu se afla pré fericitu, incatu ar' fi cu scopu se i se mai augustе, dar' se nu i se latiésca posibilitatile de a se aventá la dreptelei aspiratiuni. In orce obiecte mana in mana fara amanare. — Redactiunea a trasu luarea aminte a publicului inca atunci si la acestu obiectu, ce n'ar trebui datu uitarei; fiinduca suntemu indreptatiti si de lege. Absurile trebue deslarvate in interesulu publicu. Asteptamu. — R.

anuale nu are alta avere, si veduvinduse mai de curendu prin mórtea muliérii sale, sórtea i s'a mai inasprita pre atat'a, pre care testimoniu l'au si subscrisu respectivii intarindulu cu sigilele necessaria, fara de ale veni in cugetu, ca prin ast'a Colbasi va lua panea multoru fuvetiacei miseri si goli cá se póta imbracá cu sinóre si manusi de glacée prunelii sei prin Sebesiu, amblandu cu capulu totu prin nuori. Cu ast'a ocasiune a descoperitu antistii'a, ca dens'a nu a potutu sci, ca si cei suntu rimatorii cei multi preste 100 capete, din cari a facutu in anulu esta mai la 2000 fl. v. a., asemenea nu scie, ca ale cui suntu celea 30 vite, din care in totu anulu face bani si tiene atati sierbi de prisosu, consumatori din tóte partile, dóca maritulu consistoriu, respective domnii réctori, cari atate ori se preambla pre aici — nu voru sci, ca incatu este d. Kolbázy de miseru, carora le sta inainte ratiuciniulu celu atatu de secretu; dar' atat'a póte marturisi antistii'a, ca: Colbasi nu sta sub acesca controla cá alti deregatori numiti Blasiani, „si ca dens'a este gata a dechiará, in casu, candu maritulu consistoriu nu va recunósce vitele din curtea seminariale Cutu de ale seminariului, ca Kolbázy nu merita pre sém'a fetioriloru sei, cá armalistu, acea fundatiune, nici intr'unu chipu, cu atat'a mai vertosu dupa pauperlatea sa simulata.“ Videant consules. . . . Cu ocasiunea congresului archidieceseanu potu avé destui materia de a vorbí, despre ratiuciniarea publica a baniloru fundationali, ér' mai alesu despre espirarea multoru fundatiuni, nu dicu de ale preotéseloru veduve, nici de ale preotiloru deficienti, fara ca celu ce a infiratu fundatiunile blasiane in Concordia din 1861 séu 1862 le va infira din nou, ca batrin'a Gazeta le va reproduce cu tóte altele diuarie romane.

Apoi ce mai poti pofti dela poporulu necultu, candu tóte mergu dupa cuscrime si pre acolo si ca: „in locu de 5—6000 fl. v. a. se se administréza din Cutu dór numai 1600 fl. v. a. bani fundationali, éra pentru remuneratiune se capete deregatoriulu si fundatiunea lui Dr. Ramontiai!!

Eftina libertate. —

Unu morlacu.

Clusiu. D. protop. Ioane Pamfiliu, fiindu denumitu resp. alesu de canonicu metropolitanu, pléca in 23—4 la loculu oficiului in Blasiu. Dupa cum credemu, parochi'a si protopopiatulu Clusiului dupa reintórcerea Ecs. Sale dela Rom'a se va dá cu concursu. Pana atunci administratiunea parochiei e concrediuta d. preutu Gregoriu Chifa, care e insarcinatu de catra ven. cons. metrop. cu profesur'a de relegiune si in gimnasiulu superiore, unde in gimnasiu se afla vr'o 200 studenti romani numai gr. cat., carora le propune si studiulu limbei romane, cá unulu ce de 17 ani in Clusiu cá preotu si capelanu posede calitatile cerute de a suplini ori ce locu. Dsa a absolvatu cu mare diligintia si studiale juridice in academi'a din Clusiu cá capelanu si se afla in merite si pana acum, cá unulu, care a castigatu in interesulu bescricei si alu scólei din Clusiu preste 5000 fl. in bani si realitati, de unde si posede incredere si amórea romaniloru si a corelegionariloru sei. Asemeni barbati activi merita a fi aplicati la unu cercu din ce in ce mai latu de activitate. — V.

UNGARI'A. In siedinti'a dietei din 25 Ian. se votá fara oserbare pentru restaurarea castelului Vajda-Hunyad 50.000 fl., pentru adiustarea deplina a tipografiei statului 95.000 fl., pentru edificarí nóua in Gödöllö 100.000 fl., la dominiulu Diósgyór 125.000 fl., pentru porturile dela Pest'a si edificiulu oficiului 46.000 fl., pentru edificiulu directoratului causarum r. 60.000 fl., pentru edificiulu unui perceptoratu in Pest'a 300.000 fl., pentru directiunea finantiale din Aradu 70.000 fl., in Cinci-Beserici 40.000 fl., edificari pentru ministeria 410.000 fl. si alte multe, cu care Ungari'a se intielese, ér' Transilvani'a remane pilugu; ba se votá si pentru o aripa de drumu de feru de 2 sarite bune pana la Muresiu-Ujór'a si pentru unu podu preste Muresiu 140.000 fl., pentru mesurarea drumuriloru statului din Ardélu 30.000 fl. lungi si lati; apoi pentru museulu nationale si colectiune de minerale totu la museulu maghiaru din Ungari'a 35.000 fl. si pentru alte cali de feru prin Ungari'a. —

Se crede, ca contele Mikó -si va dá demisiunea cá min. de comunicatiune, ér' in caus'a invoielei cu regimulu Romaniei pentru incepciarea drumului de feru transilvanu cu linî'a romana, s'a midiulocitu resultatulu, cá se se intalnésca la pasulu Uitusului. —

Cronica esterna.

ROMANI'A. Corpurile legislative procedu mereu in lucrarile, ce se infacisézа mai urgente. Vreo 14 interpelari se resolvara dela inceputulu acestei sesiuni, afara de une curente si votari de credite, desdaunari -si a; dar' inca interpelarea pentru confiscarea mosieloru manastiresci romane din Bucovin'a si despre subtragerea subventiunei date manastiresi din partea Romaniei inca nu s'a facutu discusiunea, discusiune ce o astépta cu totii. —

— Pentru clasea negutiatorésca e interesantu a sci, ca in siedinti'a din 12 Ian s'a discutatu si aprobatu, ca tacsele depesieloru de 20 cuvinte in tiéra se fia unu leu si 50 bani, ér' pentru epistolele francate 15, pentru nefrancate 25 bani. S'a mai votatu si unu creditu de 6100 lei pentru comisiunea elvetiana, finduca n'a terminatu inca instructiunea functionariloru postali si alte. —

Intre tóte interpelarile celu mai mare resultatu a avutu cea in cestiunea jidaniloru, finduca min. de interne indata a si emisu o circularia catra toti prefectii, cá se le oprésca invasiunea si demoralisarea poporimei prin jidovi, pe care o vomu publicá-o si noi dupa finirea resp. repórte. —

— Ce se vedi inse dupa acésta interpelare si circularia? Éca ce ne aduce „Adunarea Natiun.“:

„Aflamu dintr'unu isvoru sigura, ca diuarele de eri in Franci'a au publicatu o circularia a d. Cremieux adresata corespondentiloru aliantiei israelite, denunciandu nisce pretinse persecutiuni in contra jidaniloru in Romani'a, si o espulsiune de jidovi din Falciu, atacandu totu intr'unu timpu limbagiulu dlui ministru de interne tienutu in camera, si invocandu art. 46 din conventiunea dela Parisu 1858. Denunciamu si noi natiunei romane acésta circularia a d. Cremieux, deputatu si autoru, spre a servi dlui ministru de interne cá unu certificatu pentru principiele ce le are in privinti'a jidoviloru din Romani'a, si totodata dau acésta alarma tierei spre a se incredintiá, ca a sositu momentulu de a se ingrigi cu seriositate si a cugetá la midiulócele legalmente conservatórie contraria renlui ce ne amenintia diu nou.“

Inaintarea inse si amicitia cu puterile ne voru scuti si de acestu flagelu. Tocma cetimu:

„Mari'a Sa Principele Domnitoriu a primitu o scrisóre din partea regentii Serbiei, prin care regentii, atatu in numele principelui Milanu, catu si in numele loru propriu, esprima Inaltimei Sale cele mai calduróse felicitari pentru maritagiulu MM. LL. Domnulu si Dómn'a si constata din nou legamintele de amicie ce unescu Romani'a si Serbi'a.“ —

CESTIUNEA JIDOVILORU

in adunarea deputatiloru Romaniei.

Siedinti'a din 16 Decembre 1869.

(Urmare.)

D. Codrescu, continuandu, cetesce in buletinulu aliantiei, ca „Mari'a Sa a promisu 200 galbeni pentru restituirea templului si ca guvernulu a promisu a se folosí de prim'a ocasiune de a presentá unu proiectu de lege, prin care se se emancipeze evreii.“

Aceste suntu nesce calumnie — adauge dsa. Nu voiu a presupune macaru, ca iubitulu nostru Domnitoriu, alesulu tierei, va fi facutu asemene promisiuni.

Nu voiescе a mai vorbí de conversatiunile publicate in „Archivele israelite“ si reproduse in unele diuarie romane. Bine au facutu acele diuarie de le au reprodusu, ca-ci au facutu lumina, inse ceea ce au facutu reu, a facutu interpretarile ce le au datu, dar' nu reproducerea care e utila.

Calumnie inca odata, calumnie suntu cele publicate, si ele nu servescu decatu a insinuá in mintea tuturoru si a anticipá cu ide'a, cu planulu ce urmaresce.

Dsa a adusu aici pre tapetu fals'a intentiune, ca evreii au se faca in tiér'a nóstra clas'a burgesiei, pentru cá se o analiseze si combata.

Vorbesce si de guvernu alianti'a israelita, de guvernulu din 1869. D. Armand Lovy spune, ca guvernulu i a promisu, ca va presentá unu proiectu de lege, prin care se se asimileze romanii cu jidanii, disolverea consiliéloru comunale din Iasi, Galati etc., si admiterea jidaniloru la licitatiuni.

Alianti'a e si instantia de apelu; tribunalele nóstre suntu trase la bar'a ei. Sub pretestu, cá s'ar dá sentintie nedrepte de tribunalele din Barladu, comitetulu locala repórta aliantiei si dens'a — cá unu mare preotu — ordonă comitetului din Bucuresci „se invite pre guvernulu romanu a luá mesure energice in acésta privintia.“

Stiulu e corectu: se invite pre guvernu!

Acést'a e naturalu. Alianti'a jidoviloru, cá si ei toti, suntu infalibili. In buletinu se cetesce, ca unu jidanu a datu focu in Rusi'a la o casa. Presiedintele se scóla in sinulu aliantiei si dice: unu jidanu incendiariu, cum se póte? Ei nu facu crime! . . .

Éta si unu alta faptu petrecutu in vér'a trecuta: E vorb'a de scrisórea, volnici'a — cá se se serve cu limbagiulu oficiale — data de vorniculu din intru in man'a dlui Armand Levy, in care se ordona „a se dá dlui Armand si Antoniu Levy tóte midiulócele si totu concursulu pentru descoperirea celoru ce voru avé a constatá etc.“ volnicia cunoscuta si publicata degiá.

Voci. Cine e ministrulu?

D. Codrescu. D. Mihailu Cogalniceanu ministru, Herisiescu, siefu de sectiune etc.

D. Cogalniceanu. Eu, eu, numai eu.

Asemene volnicii odata se faceau pentru unele poteri: adi suntu facute si pentru jidani. Credeamu, ca ne amu scapatu pe timpii de alta data.

Efectele acestei scrisori suntu grave. Dsa a avutu ocasiune se véda cum mergeau jidanii prin comune si ordonau primariloru se convóce consiliele. S'au gasitu primari, cari n'au voitu se se supuna. Inse unii prefecti le-au facutu onori.

Faptulu ecsista; si elu este o proba despre actiunea ce israelitii voru se aiba in tiér'a nóstra.

Venindu la 6óu'a parte a interpelarei, starea israelitiloru la noi in tiéra, d. Codrescu reproduce mai antaiu datele statistice, privitórie la miscarea jidaniloru, si mai alesu preste Milcovu:

In 1849 erau 11.056 familie jidovesci in Moldov'a, dupa statistic'a oficiale, ceea ce revine unu jidovu la 27 romani.

In 1869, dupa o scriere recenta, publicata in Parisu de unu romanu, carui a i esprime recunosciintia, a carui opera lu va face cunoscutu natiunei, de si in limb'a francesa, la care s'a facutu advocatulu nostru — numerulu jidoviloru e de 400.000. Acésta cifra se gassece si in réportulu rabinului Levy. Acésta cifra e de midiulocu, nu e nici decum exagerata.

Dela 25—30 mii de evrei suntu in Muntenii'a, ér' restulu in Moldov'a. Admitendu dar' 5 milióne romani, ér' pentru Moldov'a 2 milióne, revine unu evreu la cinci romani, unde acum 20 ani erá 1 evreu la 27 romani.

Crescerea imensa a inceputu dela 1860, data care coincide cu acea a infiintarei aliantiei israelite. De amu merge si la orasie, unde romanii suntu unulu la cinci evrei.

S'au reprodusu in camere fapte grave. S'a disu cu ocasiunea verificarei titluriloru, cá in Dorohoiu col. III se compunea de functionari pusi pre liste cá bandagisti, ingropatori de morti etc. Acést'a e o mare invetiatura. Colegiele a III la noi suntu amenintiate a fi micsiorate, si a fi compuse de jidani, candu ei voru avé dreptulu de a fi representanti.

Pre fiacare anu se póte oserbá deminuirea numerului alegatoriloru din coleg. III. In Iasi suntu 4—5 sute, pe candu in Craiov'a 2—3 mii. In Berladu de unde e si alu carui representante este, unde burgesi'a romanésca se tiene, vede cu dorere, ca in fix-ce anu scade coleg. alu III-lea, anulu acest'a erau 450 alegatori.

Se vedemu acum déca acésta situatiune póte fi tolerabile in proportiunea jidoviloru la noi, relativu cu alte state.

In Franci'a numerulu loru e preste 40 mii; proporti'a e de 1 ebreu la 240 francesi. In Angli'a 40 mii la 29 milióne, proporti'a de 1 la 728.

In faci'a acestoru cifre, nu trebuie cá noi se fimu ingrigiti?

In Austri'a, care se crede a fi mai populata de jidani cá tóte tierile, e unu ebreu la 31 austriaci.

In faci'a acestei proportiuni, nu e legitimu óre cá noi se ne ingrigimu? Nu se va gasí unu singuru omu de statu, care se refuse unei natiuni mantienerea nationalitatii ei, pre pamentulu ei, frementatu de sangele strabuniloru, pre care jidanii vinu a i suge sucula si a face din elu o pustia!...

Mai este si o alta idea. Unii dicu: Bine, se fimu contra jidaniloru, dar' avemu si altfeliu de jidani: Romani-Israeliti.

Acést'a e unu nou sensu. Israelitu e nationalitate; nu se póte dice romanu-nemtiu; nu póte fi decatu ori romanu, ori nemtiu. Romani-israeliti nu potu ecsiste. Nationalitatea intr'unu statu nu se póte dabandi decatu séu prin nascere, séu prin impamentenire. Prin nascere nu ecsiste, ca-ci nu s'a vediutu nici unu romanu, care se nasca jidanu. Prin impamentenire nu suntu, ca-ci de timpi im-

memoriali impamentenirea nu se dá la necrestini; si nu din causa de persecutare de religiune, ci din tradițiune, din cause de nationalitate! . . .

Nici unu regimu n'a cutezatu a se abate dela acestu principiu, ca-ci erá a-si taiá crac'a pre care siedea.

Acést'a a facutu pre populatiunea din Bucuresci a sili camer'a se nu stérga articululu din constitutiune, care opresce impamentenirea israeliților; acést'a a facutu pre populatiunea bucuresceána a veni aici la camera se asiste la inscrierea acelui articlu in constitutiune, dupa ce constituant'a primise mii de petitiuni in acelasi sensu mai nainte.

Dicerea dar' de romanu-israelitu este o insulta asupra nóstra, ca-ci e a se luá pre furisiu drepturile politice, drepturile civile.

Drepturile aceste la unu poporu nu se prescriu.

Se dice, ca suntu israeliti-romani si ca aceia trebuiescu imbracisati. Dar' chiaru de s'ar face acést'a, n'ar primi-o jidanii. Alianti'a israelita dice acést'a. D. Armand Levy, in epistol'a catra d. Ioane Brateanu, constata, ca evreii n'au de scopu numai a se vedé uniti din ei impamenteniti, ci ca scopurile loru suntu altele mai mari. Din acele vorbe se vede evidentu scopulu ce urmarescu. Voltaire, care nu póte fi acusatu de nici unu spiritu religiosu, a disu, ca institutiunile evreiloru au in ei principiulu tristu, séu de a cotropi totulu séu de a ajunge la nimicire.

Chiaru d. Armand Levy dice: „sum jidanu din crestetu, pana in unghie si voiu se fiu" si mai dice apoi, ca este francesu!! .

Ei suntu solidari; unulu suntu toti. Unulu de se va introduce in cetate, va tradá cetatea.

Se vedemu inse ce face acésta populatiune? Ea stá la panda, contra natiunei romane.

Serbii deunadi se luptau pentru dobandirea unoru drepturi ale loru nationale. In acele momente inse s'au gasitu jidani, cari au intrigatu se nu se dé nici unu dreptu serbiloru, pana nu le-ar' dá si ei drepturile loru.

La noi erá in negotiare oborirea jurisdictiunei consulariе. Venitu-au ei se stè alaturi cu noi? Nu mai vorbesce de aurulu jidovescu, care lucrá in tóta lumea, — se scie ce faceau ei, — ei numai de faptele loru diu intru.

Ce au facutu ebreii cu ocasiunea acést'a? Ei au venitu cu tesikerele, cu plangeri, dicundu: Nu desfiintiati jurisdictiunea consulara, pana nu ne voru dá nóe drepturile politice.

Ei bine, in timpu de secoli populatiunea nóstra rurala a fostu fara nici unu dreptu, a rabdatu, nu s'a dusu la straini se se planga; a asteptatu dreptatea natiunei si ea a venitu si éta-o adi representata.

Inmultirea elementului judaicu a fostu totudéun'a periculósa natiunei, pe unde ei s'au aflatu.

Franci'a la revolutiune, in aventu-i celu generosu, a datu drepturi tuturoru, si chiaru de, ebreiloru. Franci'a inse a vediutu mai tardiu, ca gresise si Napoleonu I dicea, in siedinti'a din 20 Apr. 1806, a parlamentului, ca „ar' fi nedemnu a se lasa drepturile francesiloru in man'a unei populatiuni din cele mai nedemne. . . . Jidanii nu trebuiescu considerati cá secta, ci cá natiune. Asiu vré, dice Napoleonu, se le opresc pre catira ani ipotecele, fiinduca ei suntu o populatiune din cele mai periculóse, cari au cotropitu cele dóue departemente de Alsaci'a; la armate i vedi venindu se cumpere aceea ce ei au pradatu . . . . . in fine, ca vré ar' se scape Franci'a de acésta populatiune de spioni, cari s'a lipitu de acésta tiéra."

In urm'a acestor'a propune cá numai 50 de mii se fia in Franci'a. Adi suntu numai 40 mii, si marele imperatoru si are astadi realisata dorinti'a.

Jidanii au fostu totudéun'a flagelulu popóreloru. Voltaire li atribue loru caus'a caderei Ispaniei.

In urm'a acestor'a, d. Codrescu supune guvernului aceste intrebari:

Legislatiunea nóstra, in tóte timpurile, n'a fostu lipsita de unele mesure in privinti'a jidoviloru; a vediutu cu bucuria si pre guverne luandu óre-care mesure contra ravageloru de prin comunele rurale, pe cari toti le scim. Intréba inse, ce efectu au avutu acele mesure? Pre de o parte se dá ordine se nu fia tolerati cá carciumari prin sate si pre de alt'a li se dau mosiele in arenda, se facu domni! Materi'a acestoru arendari este pré vasta si de aceea nu o va atinge, va atinge inse unu singuru casu. Se dicemu, ca scopulu tuturoru acéloru guvernului suntu bani si numai bani! — Este in adeveru o mare deosebire intre pretiulu arendei mosieloru de preste Milcovu si cele dincóce. Aici pretiurile suntu multu mai reducte. D. ministru a aratatu óre-care cause ale acestei scaderi, inse n'a marturisitu adeverat'a causa. Ea este arendarea mosieloru statului la ebrei. Si déca guvernulu crede, ca obtiene pretiuri mai avantagióse dela ebrei, crediendu, ca elu nu trebuie se aiba de tienta decatu bani! se insiela, ca-ci jidanulu, déca tienta decatu bani! se insiela, ca-ci jidanulu, déca tienta decatu bani! se insiela, ca-ci jidanulu, déca